

УДК 37.015.31:796.853.23

Лебединець Н.В.,
к.біол.н., доцент,
Мельниченко О.С.,
магістрант
НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ ДЗЮДО НА КОГНІТИВНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Аналіз літератури з фізіології, психології, фізичного виховання і спорту показує недостатність вивчення проблематики впливу занять дзюдо на когнітивний розвиток учнів молодших класів. Науково підтверджений позитивний вплив дозованих фізичних навантажень та рухової активності на психофізіологічні функції організму дітей. Дослідження в області вікової фізіології дають теоретичне обґрунтування функціональних змін в організмі дітей молодшого шкільного віку щодо розвитку вищої нервової діяльності та її значення в формуванні когнітивних функцій. Однак залишаються відкритими питання дозування та змісту фізичних навантажень на заняттях з дзюдо на когнітивний розвиток дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: когнітивний розвиток, боротьба дзюдо, мозочок, вищі психічні функції, координаційні рухи, спеціалізовані рухові вправи, кінезіологічні вправи, центральна нервова система, рефлекс.

Лебединець Н.В., Мельниченко О.С. Влияние занятий дзюдо на когнитивное развитие младших школьников. Анализ литературы по физиологии, психологии, физическому воспитанию и спорту показывает недостаточность изучения проблематики влияния занятий дзюдо на когнитивное развитие учеников младших классов. Научно подтверждено позитивное влияние дозированной физической нагрузки и двигательной активности на психофизиологические функции организма детей. Исследования в области возрастной физиологии дают теоретическое обоснование функциональных изменений в организме детей младшего школьного возраста касательно развития высшей нервной деятельности и ее значения в формировании когнитивных функций. Однако остаются открытыми вопросы дозирования и содержания физических упражнений на занятиях дзюдо на когнитивное развитие детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: когнитивное развитие, борьба дзюдо, мозжечок, высшие психические функции, координационные движения, специализированные двигательные упражнения, кинезиологические упражнения, центральная нервная система, рефлекс.

Lebedynets N., Melnychenko O. Impact of judo classes on the cognitive development of young students. The analysis of the scientific literature on physiology, psychology, physical education and sport, carried out in the article, points to the insufficient study of the impact of judo classes on the cognitive development of young students. Psychologists view the cognitive development of a child as the process of forming its cognitive competencies. Physiologists link cognitive development with the formation of higher nervous activity. Specialists' approach to judo training sheds more light on the theory and methodology of training. Physical education specialists and physiologists study the functional aspect of the interaction of physical and mental development. The positive impact of metric exercises on the psychophysiological functions of children's bodies been scientifically confirmed. At the age of 7-10 years of age motor conditional reflexes are fixed quickly, firmly, in the absence of reinforcements for a considerable time do not fade for a considerable time. The active development of the cerebellum, with rationally organized physical activity, affects not only coordination functions, but also the development of procedural memory. Positive changes the activity of the central nervous system and cognitive development, with the proper organization of physical activity in judo, contribute to the age features of children's increased nervous activity. Gaming and orientation studies enhance the accelerated and easier production of conditioned reflex reaction. High mobility of nervous processes and easy processing of stimuli facilitate correction of improper conditioned reflex actions in children of this age. Successful development of the interactions between the hemispheres of the brain of children is facilitated by motor activity, which provides better formation of language skills of writing and reading, increases attention stability, strengthens memory. The problem of the dosage and content of physical activity in judo classes due to the impact on the cognitive development of primary school-age children is the subject of careful study.

Key words: cognitive development, judo, cerebellum, higher mental functions, coordination movements, specialized motor exercises, kinesiological exercises, central nervous system, reflexes.

Актуальність. В навчальній та науковій літературі з психології і фізіології погляди на когнітивний розвиток (КР) дещо різняться. Психологами КР розглядається як аспект психологічного розвитку дитини, який пов'язаний з формуванням її когнітивних компетенцій. Під когнітивною компетенцією розуміють характеристику готовності когнітивної структури до змін. КР в психології трактується як розвиток окремих пізнавальних процесів, при цьому провідна роль належить мисленню. З точки зору фізіології КР безпосередньо пов'язаний з розвитком вищої нервової діяльності (пам'яті, мовлення, мислення, уваги, свідомості, емоцій тощо), що в свою чергу базується на вікових особливостях формування функціональних структур нервової системи. В фізіології відомий позитивний вплив рухової активності та фізичних навантажень на розвиток нервових структур відповідно до віку, однак мало досліджень щодо впливу занять дзюдо на КР дітей молодшого шкільного віку. Наразі виявляється актуальним комплексний підхід фахівців з фізіології, психології, фізичного виховання у вирішенні зазначеної

проблематики.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування впливів фізичних навантажень в умовах занять дзюдо на когнітивний розвиток молодших школярів.

Методи дослідження – аналіз та узагальнення наукової літератури щодо проблематики дослідження.

Виклад основного матеріалу. Когнітивний розвиток відображає формування розумових здібностей, інтелекту дитини. Він визначається низкою детермінант: генетичною, перебігом вагітності та пологами, чинниками довкілля, соціальною складовою родини та оточення, а також освітньо-виховним компонентом. За теорією інтелектуального розвитку Піаже виділяють три головні стадії розумового розвитку дітей: стадія сенсомоторного розвитку (0 - 2 років), стадія конкретних операцій (2 - 12 років) та стадія формальних операцій (з 12 років). Стадія конкретних операцій припадає на активний період педагогічних впливів з боку оточення дитини. Тому, чим більша відповідність педагогічних впливів віковим особливостям фізичного та психічного розвитку організму, тим успішніші результати КР. В працях Виготського Л.С. та інших психологів активно розглядається вплив соціальної складової на КР дітей. Системний підхід Ломова Б.Ф. інтерпретує розвиток як процес, що відбувається на різних рівнях організму та включає макро- та мікрогенетичні зміни. Комкова О.І. розглядає КР дитини як взаємозв'язок розвитку когнітивних структур та соціально-комунікативних якостей особистості. На думку психологів когнітивні структури, що виступають основою та продуктом КР, набувають різного рангу та статусу в пізнавальній діяльності дитини. Ранг та статус когнітивної структури складає когнітивну компетенцію. За Щедровицьким Г.П. саме вона є необхідною вимогою для когнітивної перебудови та є наступним кроком у розвитку дитини. Об'єктом КР є пізнавальні здібності організму такі як здатність до навчання, креативність, інтелект [2, 5].

Увагу фізіологів та фахівців з фізичного виховання привертає функціональний аспект: взаємодія фізичного та розумового розвитку відповідно до вікових функціональних можливостей організму. Фізичний розвиток, як сукупність морфо-функціональних показників, визначає витривалість та працездатність організму, отже, є відображенням наявних і потенційних можливостей організму дитини. Фізичний розвиток обумовлений як генотипом, так і фенотипом. Фенотипова детермінанта, що обумовлена руховою активністю, способом життя, соціальною сферою, є більш вагомою в постнатальному розвитку. Водночас фізичний розвиток є показником стану здоров'я організму дитини. Регулярні фізичні навантаження та рухова активність викликають вироблення стійких моторних умовних рефлексів, утворення і вдосконалення рухових навичок і фізичних якостей, підвищення тренуваності організму, наслідком чого є позитивні морфо-функціональні зрушення та поліпшення адаптивних можливостей. Гармонійний фізичний розвиток є невід'ємною складовою успішного розумового розвитку. З вище зазначеного видно, що між концептуальними поглядами фахівців в області психології, фізіології та фізичного виховання не існує принципових заперечень щодо передумов та характеру розумового, інтелектуального, когнітивного розвитку дітей.

Морфологічний розвиток нервової системи майже закінчується у молодших школярів, але триває її функціональне вдосконалення. У дітей відносно незначні сила та витривалість нервових процесів, що при нераціональній руховій активності та фізичному навантаженні виснажує структури кори великих півкуль та викликає передчасний розвиток втоми. В цьому віці характерна висока збудливість і реактивність та значна пластичність нервової системи. Це забезпечує швидке формування рухових навичок у дітей 7-10 років, а також їх рівномірність розвитку у дівчаток і хлопчиків цього віку. В цей період діти доволі швидко навчаються технічно складним формам рухів. Умовні рефлекси, які утворюються на даному віковому етапі закріплюються швидко, міцно, за відсутності підкріплень значний час не згасають. Слід зауважити, що при дії одноманітних монотонних або занадто потужних рухових подразників в цьому віці швидко виникає втома, що обмежує витривалість організму. Зміна видів фізичного навантаження та моторики викликає перемикання збудження на інші нервові центри, що подовжує працездатність [7, 9, 10]. Функціональні можливості дитини щодо фізичних навантажень та рухової активності визначаються станом ЦНС, опорно-рухового апарату, інтенсивністю та пластичністю вегетативних процесів. М'язова активність, яка викликана відповідними фізичними вправами, активізує метаболізм, підвищує компенсаторні можливості, адаптує організм до нових навантажень. Заняття дзюдо неможливі без достатнього розвитку координації рухів, що залежить від сформованості структур мозочка. До 7 років інтенсивність росту сірої речовини мозочка в 2,5 рази нижча, від білої. Біла речовина переважає над ядерними структурами. До 7-8 років закінчується морфологічне дозрівання клітин мозочка, а також завершується розвиток ніжок та встановлюється їх повний зв'язок з структурами ЦНС. Доведено, що мозочок крім збереження рівноваги, підтримки пози, регуляції та перерозподілу м'язового тону, тонкої координації довільних рухів, бере участь у формуванні процедурної пам'яті. Клітини Пуркіньє мозочка характеризуються спонтанною тоничною активністю. При її зростанні посилюється їх гальмівний вплив на нейрони ядер мозочка та червоне ядро. Зменшення гальмівної дії спостерігається при зниженні тоничної активності, що створює умови для активації моторних центрів та появи рухових реакцій. Спонтанна тонична активність мозочка дітей має нерівномірний характер. Крім того, науковцями виявлено, що патологічне порушення виконання точних рухів сприяє виникненню дисфункцій в когнітивній сфері. Це обумовлено тим, що мозочок працює в системі з фронтальною корою та таламусом шляхом одночасної їх активації. Функції префронтальної кори, яка задає програму дій, доповнена функціями мозочка, що контролює її точне виконання у часі. Такий психофізіологічний механізм є важливим для формування причинно-наслідкових зв'язків та мислення [3, 4, 10].

Позитивним зрушенням в діяльності ЦНС і КР, при правильній організації фізичного навантаження та рухової активності на заняттях дзюдо, сприяють вікові особливості ВНД дітей 7-10 років. Умовні рефлекси у цьому віці утворюються швидко, стадія нестійкого рефлексу менш виражена, реакції індивідуалізовані: в урівноважених і збудливих дітей зміцнюються рефлекси при 2-4 поєднаннях, а в інертних та легко гальмівних – після 12-14 поєднань [4, 10]. Для дітей цього віку актуальним є характер рефлексу, на основі якого формується тимчасовий зв'язок. Ігрове та орієнтовно-дослідницьке підкріплення сприяє швидшому та легшому виробленню умовно-рефлекторної реакції. Індукційне гальмування залежить від

характеру подразника. Анкетування дітей на початковій стадії тренувань свідчить, що молодші школярі в більшій ступені мають візуальне уявлення про дзюдо і рідко усвідомлено підходять до тренувального процесу, а головним критерієм відбору спортивної діяльності є «подобається» та «цікаво», що є хорошим підґрунтям для формування нових умовно-рефлекторних моторних реакцій на основі ігрових та орієнтовно-дослідницьких підкріплень [1, 7, 9]. В цьому віці стає вираженим диференційне гальмування. За рахунок переважної активності центрів правої півкулі легко сприймаються узагальнені просторові подразнення, мало доступні кількісні диференціювання, що обумовлюють ускладнення початкового етапу формування комплексних моторних дій на тренувальних заняттях. Провідною залишається індивідуалізація підходів наставників, оскільки диференціація складних подразників у дітей відбувається за конкретними та наочними ознаками. Досить висока рухливість нервових процесів та легка переробка подразників (позитивного на негативний та навпаки) полегшують корекцію неправильно сформованих умовно-рефлекторних реакцій у дітей молодшого шкільного віку [1, 3, 4, 10].

Серед причин низького рівня успішності учнів молодших класів є недостатній рівень розвитку низки психофізіологічних функцій. Насамперед, це відповідний рівень доінтелектуальної діяльності, а саме, фонематичний слух, зоровий аналіз, артикуляція, дрібна моторика, здатність до просторової, часової та кількісної орієнтації, координація системи «око-кисть», рівень слухової та зорової пам'яті, увага, образне мислення. Рівень доінтелектуальної діяльності визначається міжпівкульною взаємодією центрів мозку [6, 8, 11]. Фахівці вважають, саме порушення міжпівкульної взаємодії є причиною ускладнень при опануванні читання у дітей. Науковцями встановлена кореляція між рівнем рухової активності та словниковим запасом, розвитком мови і мислення у дітей. Регулярне виконання перехресних рухів викликає формування нових нервових зв'язків, які об'єднують центри правої та лівої півкуль, що сприяє розвитку вищих психічних функцій. Центри правої півкулі забезпечують обробку невербальної інформації (символи, образи), просторову орієнтацію, активізацію творчих здібностей. Їй притаманна паралельна обробка інформації, формування чуттєво-образного мислення, негативних емоцій. У дошкільнят домінує права півкуля, що формує образне сприйняття та нестабільну емоційну сферу дитини. Центри лівої півкулі, що відповідають за логічно-аналітичне мислення, контролюють мову, здатність до письма та читання, послідовність обробки інформації, розпізнання чисел та символів, починають активно розвиватись в 7-8 років, а у деяких школярів з 9-10 років [8, 11]. Саме у таких учнів більше проявляється нерівноваженість нервових процесів, з перевагою збудження і формуванням гальмування, яке досягається зусиллям волі та часто потребує стороннього педагогічного сприяння. Вікова асинхронність дозрівання центрів правої та лівої півкулі впливають на КР шляхом інтенсивності виділення «когнітивних» медіаторів.

Так, дофамін, ацетилхолін, гамааміномасляна кислота переважають в лівій півкулі, а медіатори, що пов'язані з емоційно-мотиваційною поведінкою, серотонін та норадреналін, в більшій кількості містяться в правій півкулі [3]. Єдність мозку забезпечується діяльністю обох півкуль, які пов'язані комісурами мозолистого тіла. Міжпівкульні зв'язки мозолистого тіла складаються з двохста мільйонів нервових волокон, які у дітей молодшого шкільного віку ще не мають повної функціональної узгодженості передачі сигналів. У дітей з порушеннями функцій мозолистого тіла виникають спотворення в пізнавальній діяльності, що є складовою КР. При цьому порушується просторова орієнтація, адекватність емоційних реакцій, координація роботи зорового та аудіального сприйняття в роботі з рукою, яка займається письмом. Тобто, у дітей порушується функція читання та письма, сприйняття зорової та слухової сенсорної інформації. У деяких дітей в 6-7 річному віці спостерігається виражена нерівномірність розвитку окремих сенсомоторних та інтелектуальних функцій, причиною чого може бути асинхронність розвитку центрів мозку, порушення міжпівкульних взаємодій. Частіше, при незрілості центрів лівої півкулі, проявляються ознаки дислексії, що може супроводжуватися ускладненням формування графічних навичок, вербально-логічного мислення. На думку фахівців КР таких дітей потребує збільшення рухового компоненту для активації рухових зон кори, а напрям розвитку має спрямування від руху до мислення [3, 4, 8, 11].

Вивчення розвитку розумових здібностей та фізичного стану організму через спеціалізовані рухові вправи є предметом кінезіології. Дослідження фахівців в цій галузі виявили вплив спеціальних рухів на активність мозку, залежність психоемоційного стану від кінетики тіла. Кінезіологи підтверджують, що причиною ускладнень при формуванні навичок письма та читання є вікове відставання дозрівання центрів лівої півкулі, а гіперфункція центрів правої півкулі перешкоджає розвитку логічно-аналітичних здібностей. «Гімнастику мозку» доцільно проводити через спеціалізовані рухові вправи, що сприяють координації діяльності півкуль, розвивають взаємодію тіла й інтелекту. При порушенні імпульсації скелетних м'язів відбуваються зміни у відповідних центрах ЦНС. Діагностика м'язового тону, скорочень і коливань дає можливість провести корекцію шляхом рухових вправ. Кінезіологічні вправи підвищують стійкість уваги, покращують пам'ять, формують просторові уявлення, прискорюють формування навичок читання і письма, усувають дезадаптацію в навчанні, гармонізують взаємодію півкуль мозку [4, 6]. На заняттях з дзюдо, в загально підготовчій та спеціально підготовчій частинах, передбачено формування рухових навичок вихованців з використанням вправ, які містять різні кінематичні елементи та характеристики (складні рухи, рухи навколо осі, локомоторні відштовхувальні та махові рухи, стартові). Окремі моторні елементи при виконанні прийомів на занятті відображають в більшій чи меншій мірі кінезіологічні вправи, що є корисним для КР учнів початкових класів.

Молодший шкільний вік – це найбільш сприятливий період виховання фізичних якостей у дітей. При дозуванні деяких фізичних навантажень, виборі партнера в спарингу слід враховувати гендерні відмінності: маса тіла хлопчиків 7 років більша від маси тіла дівчаток лише на 0,2 кг, в 10 років ця різниця складає 0,4 кг. Хоча пропорції частин тіла маже однакові до 10-11 років, окружність грудної клітки дівчат на 1-2 см менше, а життєва ємність легень менше 100-200 см³, що враховується при виконанні задушливих прийомів та різних видах анаеробного навантаження. У учнів початкової школи швидко зростає витривалість до статичних навантажень, однак вони не можуть тривалий час підтримувати зусилля на

високому рівні, оскільки не здатні диференціювати ступінь м'язової напруги. Для формування статичної витривалості на тренуваннях слід використовувати вправи, що вимагають тривалого утримання поз: упори, стійки, зависання, рівновага. При формуванні силової витривалості враховують факт, що сила м'язів кисті у хлопчиків 7-8-ми років більша близько 5 кг, а в 10-11 років різниця складає до 10 кг порівняно з дівчатками. Тому, кількість повторів силових вправ для дітей обох статей може бути однаковою, а по нарузі – у хлопчиків більша. Фахівцями помічено, що при достатньому руховому режимі у дівчаток, їхня фізична підготовка та психофізіологічні показники не різняться від хлопців. У дітей молодшого шкільного віку швидко зростає приріст відносної сили м'язів, особливо литкових, розгиначів передпліччя, згиначів кисті, що набуває великого значення при виконанні кидків руками та ногами (захоплення ноги, підсікання, зачепи, підхоплення). Сухожилки м'язів дітей ще не мають достатньої міцності, тому розвиток швидко-силових якостей має спрямованість до вправ динамічного характеру [1, 7, 9, 11].

З 7 років відбуваються значні функціональні зміни у мозочку, що впливає на розвиток координації та формування спритності. У 8-11 років підвищується рухливість нервово-м'язової системи, покращується здатність до диференціювання з боку сенсорних систем. Це сприяє удосконаленню м'язового тону через вправи з відтворенням амплітуди рухів та темпу. У дітей виникає відчуття контролю ступеню напруження та розслаблення м'язів. Зростає стійкість тіла за статичних навантажень. Однак слід пам'ятати, загальна витривалість дзюдоїстів-хлопчиків має високі темпи приросту з 8 до 10 та з 11 до 12 років, а у дівчат-дзюдоїсток з 10 до 13 років. Швидкісна витривалість у хлопчиків має високі темпи приросту лише з 13 років. На етапі попередньої підготовки для розвитку витривалості більш ефективними є тривалі вправи циклічного характеру, такі як біг, плавання. В групі початкової підготовки доцільними є рухові ігри: баскетбол, футбол [1,7, 9].

Особливу увагу на тренуваннях з дітьми молодшого шкільного віку слід приділяти вихованню гнучкості, яка у дзюдоїстів проявляється як в статичному, так і динамічному режимах. В зв'язку з процесом окостеніння хрящових структур та зменшенням рухомості з'єднань кісток скелету показники гнучкості тіла дітей погіршуються. Особливо це проявляється у хлопчиків, рухливість суглобів яких на 15-20% менше, ніж у дівчаток. Проте у дзюдоїстів спостерігається збільшення показників гнучкості до 12 років. Важливою умовою розвитку гнучкості шляхом розтягування є ретельна розминка опорно-рухового апарату через загальнорозвиваючі вправи, що стимулює активацію рухових та координаційних центрів кори та підкірки, а також є передумовою розвитку когнітивних функцій.

Висновки. 1. Серед незначної кількості досліджень, присвячених впливу фізичної культури і спорту на когнітивний розвиток дітей молодшого шкільного віку більшість наукових праць є розрізненими в області психології та фізіології.

2. Дослідження педагогів та спеціалістів з фізичного виховання стосуються переважно змісту, форм і методичного забезпечення занять. Огляд сучасних наукових джерел інформації показує актуальність вивчення проблематики впливу фізичних навантажень та рухової активності засобами занять боротьби дзюдо на когнітивний розвиток молодших школярів.

3. Дослідження в області вікової фізіології дають теоретичне обґрунтування функціональних змін в організмі дітей молодшого шкільного віку щодо розвитку вищої нервової діяльності та її значення в формуванні когнітивних функцій. Однак залишаються відкритими питання дозування та змісту фізичних навантажень на заняттях з дзюдо на когнітивний розвиток дітей молодшого шкільного віку.

Література

1. Борисенко О. В. Модульная технология развития координационных способностей юных дзюдоистов на спортивно-оздоровительном этапе : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры" / Борисенко Оксана Валерьевна – ФГКВ ОУ ВО «Военный институт физической культуры», 2018. – 21 с.
2. Гончаров В. С. Психология проектирования когнитивного развития: Монография / В.С. Гончаров. – Изд-тво Курганского государственного университета, 2005. – 235 с.
3. Данилова Н. Н. Психофизиология: учебник / Н. Н. Данилова. – Москва: Аспект Пресс, 2007. – 368 с.
4. Кольцова М. М. Двигательная активность и развитие функций мозга ребенка (роль двигательного анализатора в формировании высшей нервной деятельности) / М. М. Кольцова. – Москва: Педагогика, 1972. – 79 с.
5. Комова Е. И. Когнитивное развитие ребенка как условие развития его личности / Е. И. Комова. // Вестник РУДН, серия Психология и педагогика. – 2010. – №4. – С. 51–55.
6. Лічман Н. М. Кінезіологія як засіб розвитку мовлення та інтелектуальних здібностей дітей з особливими освітніми потребами / Н. М. Лічман. // Логопед. – 2018. – №6. – С. 12–16.
7. Никитушкин В. Г. Многолетняя подготовка юных спортсменов. Методическое пособие / В. Г. Никитушкин. – Москва: Физическая культура, 2010. – 240 с.
8. Сичко Н. О. Активизация межполушарного взаимодействия коры головного мозга как основа успешного обучения и воспитания подрастающего поколения [Электронный ресурс] Режим доступа до ресурсу: [https://cyberleninka.ru/article/n/aktivizatsiya-mezhpolusharnogo-vzaimodeystviya-kory-golovnogo-mozga-kak-osnova-uspeshnogo-obucheniya-i-vospitaniya-podrastayuschego/viewer](https://cyberleninka.ru/article/n/aktivizatsiya-mezhpolusharnogo-vzaimodeystviya-kory-golovnogo-mozga-kak-osnova-uspeshnogo-obucheniya-i-vospitaniya-podrastayuschego)
9. Хамидулина Г. Ф. Теоретические аспекты подготовки юных дзюдоистов 6-9 лет в спортивно-оздоровительных группах спортивной школы / Г. Ф. Хамидулина, И. К. Латыпов. // Педагогико-психологические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. – 2017. – С. 110–118.
10. Хоменко Б. Г. Анатомія і фізіологія дитячого організму / Б. Г. Хоменко, О. М. Дідков. – Київ: НПУ: ім. Драгоманова, 2004. – 373 с.
11. Шанина Г. Е. Современные методы коррекции нарушений межполушарного взаимодействия и функций обучения / Г. Е. Шанина. // Международный Медицинский журнал. – 2000. – №6. – С. 546–548.

References

1. Borisenko O. V. (2018). Modul'naya tekhnologiya razvitiya koordinatsionnykh sposobnostey yunyykh dzyudoistov na sportivno-ozdorovitel'nom etape [Modular technology of development of coordination skills of young judo players at the sports and improving stage]. Author's abstract. dis. for obtaining a scientific degree of the candidate of pedagogical sciences: speciality. 13.00.04, 21 p.
2. Goncharov V.S. (2005). Psikhologiya proyektirovaniya kognitivnogo razvitiya [Design psychology of cognitive development]. Kurgan state university publishing house, 235 p.
3. Danilova N.N. (2007). Psykhofyziologiya [Psychophysiology]. Moscow: Aspect Press, 365p.
4. Koltsova M.M. (1979). Dvigatel'naya aktivnost' i razvitiye funktsiy mozga rebenka (rol' dvigatel'nogo analizatora v formirovaniy vysshey nervnoy deyatel'nosti) [Motor activity and development of the brain functions of the child (the role of the motor analyzer in the formation of higher nervous activity)]. Moscow: Pedagogy, 79 p.
5. Komova E.I. (2010). Kognitivnoye razvitiye rebenka kak usloviye razvitiya yego lichnosti [Cognitive development of a child as a condition for the development of his personality]. RUDN Journal, Psychology and Pedagogy Series. №4, 51-55 p.
6. Lichman N. M. (2018). Kineziologiya yak zasib rozvytku movlennya ta intelektual'nykh zdibnostey ditey z osoblyvymy osvithnyimi potrebamy [Kinesiology as a means of developing speech and intellectual abilities of children with special educational needs]. Logoped. №6, 12-16 p.
7. Nikitushkin V. G. (2010). Mnogoletnyaya podgotovka yunyykh sportsmenov. [Long-term training of young athletes]. Moscow: Physical Education, 240 p.
8. Sichko N.O. Aktivizatsiya mezhpolutsharnogo vzaimodeystviya kory golovnogo mozga kak osnova uspeshnogo obucheniya i vospitaniya podrastayushchego pokoleniya [Intensification of interhemispheric interaction of the cerebral cortex as the basis for successful training and education of the younger generation]. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/aktivizatsiya-mezhpolutsharnogo-vzaimodeystviya-kory-golovnogo-mozga-kak-osnova-uspeshnogo-obucheniya-i-vospitaniya-podrastayushchego/viewer>
9. Hamdulina G. F., & Latypov I.K. (2017). Teoreticheskiye aspekty podgotovki yunyykh dzyudoistov 6-9 let v sportivno-ozdorovitel'nykh gruppakh sportivnoy shkoly [Theoretical aspects of training young judokas 6-9 years old in sports and fitness groups of a sports school]. Pedagogical-psychological and biomedical problems of physical education and sport, 110-118 p.
10. Khomenko B.G., & Didkov O.M. (2004). Anatomiya i fiziologiya dytyachoho orhanizmu [Anatomy and physiology of a child's body]. Kyiv NPU: im. Drahomanova, 373 p.
11. Shanina G.E. (2000). Sovremennyye metody korrektsii narusheniy mezhpolutsharnogo vzaimodeystviya i funktsiy obucheniya [Modern methods of correction of disorders of interhemispheric interaction and learning functions]. International Medical Journal, 546-548 p.

УДК 378:796.26

Лозовий А. Л.,
міжнародний експерт 8 рівня EQF,
Українська Академія Будо і Спортивних Єдиноборств, м. Суми
Сергієнко В. М.,
доктор наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
Сумський державний університет, м. Суми

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИЗНАННЯ НЕФОРМАЛЬНОЇ ТА ІНФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ СПОРТИВНОГО КАРАТЕ

Розглянуто спільний проєкт Європейської навчально-сертифікаційної академії (EurEthICS ETSIA) та Української Академії Будо і Спортивних Єдиноборств (УАБСЕ) з метою формування 8-рівневої національної кваліфікаційної рамки (NQF) для оцінювання рівня професійної компетентності спортсменів і тренерів в спортивному карате та присвоєння їм відповідного рівня кваліфікації в Україні. Визначено принципи французької системи визнання компетентності на основі неформальної та інформальної освіти (VAE), як складової частини у формуванні національної кваліфікаційної рамки (NQF). Обґрунтовано можливість використання окремих реалій пострадянської системи організації фізичної культури і спорту під час формування професійної кваліфікаційної рамки для спортивного карате та запропоновані першочергові кроки для приведення їх до європейських вимог.

Ключові слова: карате, спортивна кваліфікація, ранги змагань, професійна компетентність, неформальна освіта, сертифікація.

Лозовой А. Л., Сергиенко В. Н. Перспективы внедрения в Украине европейской системы признания неформального и информального образования на примере спортивного каратэ. Рассмотрен совместный проект Европейской учебно-сертификационной академии (EurEthICS ETSIA) и Украинской Академии Будо и Спортивных Единоборств (УАБСЕ) с целью формирования 8-уровневой национальной квалификационной рамки (NQF) для оценки профессиональной компетентности спортсменов и тренеров в спортивном каратэ и присвоения им соответствующего уровня квалификации в Украине. Определены принципы французской системы признания компетентности на основе неформальной и информального образования (VAE), как составной части в формировании